
Tvångsäktenskap och dess straffrättsliga påföljder

Utgivare

Justitieministeriet

www.justitieministeriet.fi

Publikationens titel

Tvångsäktenskap och dess
straffrättsliga påföljder

Nyckelord

tvångsäktenskap, människohandel,
tvingande, strafflag

Innehåll

Vad är tvångsäktenskap?

Identifiering av offer

Lagstiftning

Eventuella konsekvenser
för uppehållstillståndet

Gör så här

Nyttiga webbplatser

Källor

Inledning

I denna broschyr berättas om tvingande till äktenskap. Syftet med broschyren är att öka kunskapen om fenomenet och dess straffbarhet samt förbättra möjligheterna att identifiera offer för tvångsäktenskap.

Tvångsäktenskap betyder att en eller båda av makarna i ett äktenskap inte har fått välja om de vill gifta sig. I Finland finns ingen uttrycklig straffbestämmelse om tvångsäktenskap, men enligt vår strafflag kan tvingande till äktenskap bli straffbart som människohandel, grov människohandel eller olaga tvång.

Justitieministeriet ska under 2020 utreda om det finns behov av att precisera bestämmelserna som kriminaliserar tvingande till äktenskap. Ministeriet har också utrett hur äktenskap som ingåtts genom tvång kunde upplösas i ett enklare förfarande än i dagens läge. Enligt den gällande äktenskapslagen behandlas alla former av upplösning av äktenskap såsom skilsmässa.

Vad är tvångsäktenskap?

Med tvångsäktenskap avses ett äktenskap eller ett liknande förhållande där en eller båda av makarna inte har fått välja om de vill gifta sig. Enligt den finska strafflagen kan tvingande till äktenskap bli straffbart som män-niskohandel, grov människohandel eller olaga tvång.

Det kan också handla om tvångsäktenskap, om någon först har samtyckt till äktenskapet, men på grund av påtryckning eller någon annan motsvarande orsak inte senare kan lämna det. Att någon tvingas att stanna kvar i ett äktenskap, det vill säga förhindras att skilja sig, kan bli straffbart som olaga tvång, även om äktenskapet skulle ha ingåtts i samförstånd. I Finland har var och en rätt att skilja sig.

I västländerna uppskattas till och med en tredjedel av tvångsäktenskapen vara barnäktenskap där antingen en eller båda av makarna är under 18 år. Barnäktenskap bryter i princip mot barns mänskliga rättigheter, men varje enskilt fall måste dock bedömas skilt för sig.

Det är viktigt att skilja mellan tvångsäktenskap och ordnade äktenskap. I ordnade äktenskap förs paret samman av en utomstående part, t.ex. makarnas familj eller släktingar, men båda parterna samtycker till äktenskapet.

Man har identifierat tre typiska former av tvångsäktenskap eller liknande förhållanden som förekommer i Finland¹:

1. Tvångsäktenskap som ingåtts utomlands mellan utländska medborgare.
2. Flickor med invandrarbakgrund (som bor i Finland och ofta har finskt medborgarskap) som skickats utomlands och gifts bort till män som bor utomlands.

3. Män med finskt medborgarskap som bor i Finland och som gift sig med en utländsk kvinna. Parterna gifter sig i samförstånd, men den utländska maken utnyttjas senare på många sätt, bland annat sexuellt och ekonomiskt. Hotelser och undertryckande kan förekomma, och kvinnan har ingen möjlighet att lämna äktenskapet eller saknar information som skulle hjälpa henne att lämna situationen.²

¹ Utredning om tvångsäktenskap i Finland som gjorts av Institutet för kriminologi och rättspolitik vid Helsingfors universitet 2017.

² Som sägs ovan omfattas dessa fall inte av begreppet "tvångsäktenskap" utan det talas om förhindrande av skilsmässa eller någon annan motsvarande situation.

Identifiering av offer

Det kan vara svårt att identifiera offer för tvångsäktenskap. Bakom fenomenet ligger ofta kulturella faktorer och så kallade hedersfrågor, t.ex. hedersrelaterat våld.

Kvinnan kan till exempel förväntas göra som hennes manliga släktingar kräver och ett barn kan sändas utomlands för ett ordnat tvångsäktenskap, om barnet har motsatt sig sina föräldrars vilja. Viljan att bevara familjens heder kan också vara en orsak till att man inte vågar lämna tvångsäktenskapet.

Tvångsäktenskap handlar sällan om en enskild gärning utan snarare en rad gärningar och omständigheter som har kunnat pågå i till och med flera år. I bakgrunden kan ligga människohandel, ekonomiska orsaker eller till exempel frågor som gäller uppehållstillstånd. Påtryckningen mot

offret kan innefatta såväl fysiskt, psykologiskt som ekonomiskt förtryck eller allt detta samtidigt. I många fall är det fråga om ett kollektivt hot, till exempel att offret blir utsatt för hat och utstötning av sin närmaste krets om hon lämnar äktenskapet. Tvånget och hotet kan också vara mer subtilt.

Tvångsäktenskap kan också innehålla våld som används både när äktenskapet ingås och under äktenskapet. Offret kanske inte alltid förstår sin situation eller att det finns andra alternativ. Ibland vågar offret inte lämna situationen i rädsla för att maken får barnen.

Tvingande till äktenskap drabbar oftast unga kvinnor och flickor, men också pojkar kan bli offer för tvångsäktenskap. En särskild riskgrupp är unga som hör till sexuella minoriteter. När det gäller minderåriga är det viktigt att inse att barnet kan ha samtyckt till äktenskapet och upplevt det till och med som sin plikt. Det kan dock vara svårt för en minderårig att lämna äktenskapet om han eller hon inte vet om att det finns andra alternativ eller förstår vad förhållandet innebär.

Offer kan upptäckas i många olika situationer. Exempel på de vanliga situationer där man kan stöta på tvångsäktenskap:

- Tvångsäktenskap upptäcks ofta i läroanstalter på andra stadiet. Studeranden kan själv berätta till exempel för en lärare, psykolog eller kurator om att de tvingas till äktenskap eller att de är rädda för bli offer för det t.ex. under en kommande utlandsresa. Studeranden som plötsligt slutar sina studier kan också väcka misstankar.
- Migrationsverket är en central aktör, eftersom tvångsäktenskap kan komma fram vid asylsamtal eller familjeåterförening.
- Myndigheter, såsom polisen, kan få kännedom om tvångsäktenskap t.ex. i samband med utredning av ett enskilt misshandelsfall. I dessa fall har tvångsäktenskap

många liknelser med våld i nära relationer. Offret ska erbjudas möjlighet att få tala förtroligt så att han eller hon kan berätta om sin situation utan att vara rädd. På detta sätt är det möjligt att identifiera drag som kan tyda på tvångsäktenskap.

- En person som är rädd för att bli tvingad till äktenskap kan också själv kontakta till exempel barnskyddsmyndigheterna.
- Utrikesministeriet kan stöta på tvångsäktenskap utomlands, när en person som gifts bort mot sin vilja försöker återvända till Finland.
- Även hälso- och sjukvårdsmyndigheterna bör ha färdigheter att identifiera detta fenomen, eftersom det kan vara lättare för människor att tala om problemet i kontakt med dem än med andra myndigheter.

Lagstiftning

Tvingande till äktenskap har kriminaliserats både i olika internationella överenskommelser som är bindande för Finland och i Finlands egen strafflagstiftning. Enligt Finlands strafflag kan tvingande till äktenskap bli straffbart som människohandel (25 kap. 3 § i strafflagen), grov människohandel (25 kap. 3 a § i strafflagen) eller olaga tvång (25 kap. 8 § i strafflagen).

Tvingande till äktenskap kan vara människohandel

Människohandel och grov människohandel är allvarliga brott där gärningsmannen till exempel genom påtryckning utnyttjar någon annans beroende ställning eller skyddslösa läge. Till rekvisitet för människohandel hör bland annat att utöva makt över någon eller rekrytera, överlåta, transportera, ta emot eller inkvartera någon i syfte att göra honom eller henne till föremål för förhållanden som kränker människovärdet. Tvångsäktenskap kan anses vara ett förhållande som kränker människovärdet. Om offret är under 18 år kan gärningen betraktas

som människohandel även om gärningsmannen inte har utövat påtryckning eller utnyttjat offrets beroende ställning eller skyddslösa läge.

Kriterierna för grov människohandel uppfylls om man har använt våld eller hot eller om brottet riktar sig mot ett barn under 18 år eller mot en person som har en väsentligt nedsatt förmåga att försvara sig.

Straffet för människohandel är fängelse i minst 4 månader och högst 6 år och för grov människohandel fängelse i 2–10 år. Också försök till människohandel är straffbart. Detta betyder att redan att t.ex. transportera eller inkvar-

tera en person som ska tvingas till äktenskap är straffbart.

I samband med människohandel använder man inte nödvändigtvis våld vid påtryckning av offret. Också hotet om att berätta känsliga ärenden för offrets närmaste krets räcker till att uppfylla rekvisitet. Påtryckningen kan framgå av omständigheterna i situationen eller gärningsmannen kan antyda att vägran har negativa följder för offret utan att närmare specificera dessa. Med att utöva makt avses psykisk kontroll av offret, vilket inte alltid syns utåt. Det kan vara undertryckande eller psykisk påtryckning och på grund av den rädsla som uppstått kan offret inte handla enligt sin egen vilja.

Tvingande till äktenskap eller förhindrande av skilsmässa kan bestraffas som olaga tvång

Om rekvisitet för människohandel inte uppfylls i fråga om tvingande till äktenskap, kan det vara fråga om olaga tvång som är straffbart enligt strafflagen. För olaga tvång kan det dömas ut böter eller fängelse i högst två år.

Rekvisitet för olaga tvång uppfylls när någon orättmätigt med våld eller hot tvingar någon annan att göra, tåla eller underlåta något. Då behöver gärningsmannen alltså inte utöva makt över offret, utan det räcker med att gärningsmannen genom våld eller hot tvingar någon annan till exempel att ingå ett äktenskap.

Våldet behöver inte vara straffbart som våldsbrott och hotet behöver inte inbegripa hot om våld. Det kan också handla om till exempel ekonomisk påtryckning. Också förhindrande av ansökan om skilsmässa kan bli straffbart som olaga tvång.

Att hota med våld eller något annat brott är straffbart som olaga hot (25 kap. 7 § i strafflagen). Straffet för detta brott är fängelse i högst två år. Hotet behöver inte ha lett till att offret handlar på det sätt som gärningsmannen önskar för att gärningen ska vara straffbart.

Också underlåtenhet att förhindra ett tvångsäktenskap kan leda till straffansvar

Barnets vårdnadshavare har en särskild skyldighet att skydda barnet från att bli offer för brott. Om barnets vårdnadshavare underlåter denna skyldighet och till exempel inte försöker förhindra tvingande till äktenskap, kan vårdnadshavaren bestraffas på samma sätt som gärningsmannen (3 kap. 3 § i strafflagen).

En likadan skyldighet att skydda någon kan uppkomma också på grund av annat slags förhållande mellan gärningsmannen och offret eller till exempel på grund av tjänst eller ställning. Straffansvar kan därmed gälla även en myndighet som inte i tillräcklig utsträckning har försökt förhindra tvingande till äktenskap.

Även tvångsäktenskap som ingåtts utomlands är straffbara i Finland

Finlands strafflag kan tillämpas på tvångsäktenskap även om tvingandet till äktenskap har skett utanför Finlands gränser och det inte är straffbart i gärningslandet. Detta är möjligt då gärningen har begåtts av en finsk medborgare eller en person som vid tidpunkten för gärningen eller när rättegången inleds är varaktigt bosatt i Finland. Den som i Finland har tvingat någon annan till äktenskap kan oberoende av nationalitet eller boningsort dömas enligt finsk lag.

Eventuella konsekvenser för uppehållstillståndet

Att någon tvingas till äktenskap eller hotas med ett framtida tvångsäktenskap kan utgöra en grund för beviljande av internationellt skydd. Tvångsäktenskap kan också vara en grund för att få uppehållstillstånd för offer för människohandel. Därför är det viktigt att Migrationsverket i ett så tidigt skede av asylprocessen som möjligt underrättas om att asylsökanden tvingats till äktenskap eller hotas av tvångsäktenskap. Om uppehållstillståndet har beviljats på grund av familjeband, kan tvingande till äktenskap utgöra en grund för att söka asyl.

Tvingande till äktenskap kan också vara människohandel. En person som blivit offer för människohandel kan ansöka om uppehållstillstånd på denna grund. Enligt lag kan uppehållstillstånd beviljas ett offer för människohandel som deltar i förundersökning eller domstolsbehandling i anslutning till människohandel och därför måste befinna sig i Finland. I dessa fall beviljas ett tillfälligt uppehållstillstånd. Upppehållstillstånd kan också beviljas ett offer för människohandel som befinner sig i en särskilt utsatt ställning. Då kan uppehållstillståndet beviljas som kontinuerligt och oberoende av om offret samarbetar med förundersök-

ningsmyndigheterna eller inte. Om en person som blivit offer för tvångsäktenskap har ansökt om internationellt skydd och inte beviljas det, beaktas förutsättningarna för att bevilja uppehållstillstånd på grund av att denne blivit offer för människohandel i asylprocessen.

Tvångsäktenskap kan också beaktas vid behandlingen av ansökningar om uppehållstillstånd på grund av familjeband. Vid ansökan om första uppehållstillstånd på grund av äktenskap är det viktigt att anknytningspersonen och/eller sökanden berättar för Migrationsverket eller beskickningen, om han eller hon har tvingats

till äktenskapet mot sin vilja, för att detta ska kunna beaktas när ansökningsärendet behandlas. I Migrationsverkets beslut anges inte att personen i fråga anser sig vara offer för tvångsäktenskap, om offret ber att detta inte ska nämnas. Ett offer för tvångsäktenskap som tidigare beviljats uppehållstillstånd på grund av familjeband kan beviljas fortsatt uppehållstillstånd efter det att familjebandet brutits, om han eller hon har fast anknytning till Finland eller om hans eller hennes personliga situation är särskilt svår på grund av våld eller utnyttjande som maken riktar mot honom eller henne eller hans eller hennes barn eller som maken godkänt medan familjebandet bestod.

Gör så här

Om du möter ett offer för tvångsäktenskap eller någon löper risk att bli tvingad till äktenskap:

Tala med offret

- I brådskande fall kan du ringa nödnumret 112.
- Spara bevisen: Skriv ner offrets berättelse. På detta sätt får man bevismaterial om saken.
- Blanketter för att dokumentera våld i nära relationer och inom familjen <https://thl.fi/sv/web/barn-unga-och-familjer/stodmaterial/blanketter/blanketter-for-att-dokumentera-vald-i-nara-rela-tioner-och-inom-familjen>
- Inledande identifikation av offer för människohandel och servicerådgivning 2017: [pdf](#)

Berätta för offret om möjligheten att göra en polisanmälan. Anmälan om brott kan göras på flera olika sätt:

- Gör en elektronisk polisanmälan på nätet (kräver identifiering till exempel med bankkoder)

<https://asiointi.poliisi.fi/#main>

- Skriv ut blanketten för polisanmälan (https://www.poliisi.fi/brott/utskriftsversioner_av_blanketter_for_brottsanmalan), fyll i den och skicka den till polisen
- Besök polisstationen personligen
- Gör en polisanmälan per telefon. Kontaktuppgifter till närmaste polisstation hittar du på https://www.poliisi.fi/kontakt_information

Berätta för offret om möjligheten att ansöka om skilsmässa.

- Information om hur det går till att ansöka om skilsmässa i Finland och [blankett](#) för ansökan om äktenskapsskillnad finns bland annat på webbplatsen Oikeus.fi/sv

Berätta för offret varifrån man kan få hjälp:

- Hjälptill offer för människohandel, www.ihmiskauppa.fi/sv +358 295 463 177
- Om offret är minderårigt, kontakta barnskyddsmyndigheterna eller socialjouren.
- Brottsofferjourens stödinsatser till offer för människohandel, <https://www.riku.fi/sv/olika-brott/manniskohandel/>, Broschyrer om Brottsofferjourens verksamhet på 22 olika språk
- Kriscentrum för kvinnor Monika, <https://monikanaiset.fi/sv/>, telefontjänst (mån-fre kl. 9-16) 0800 05058 och Skyddshemmet Mona (24 h) 045 639 6274.
- Pro-tukipiste, arbete mot människohandel, www.pro-tukipiste.fi/ihmiskauppa (webbplatsen inte tillgänglig på svenska)
- Flyktingrådgivning, <https://www.pakolaisneuvonta.fi/sv/juridiska-tjanster/>
- [Nätverket mot människohandel](#)
- Undersöknings- och stödcenter med låg tröskel för offer för sexualbrott, så kallade Seri-stödcenter https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/seksuaalivakivalta/seri-seksuaalivakivallan-uhrin-tukikeskukset

Informera om att offret har rätt att förbjuda att hans eller hennes kontaktuppgifter lämnas ut och att ansöka om besöksförbud:

- Offret kan [förbjuda att hans eller hennes uppgifter lämnas ut ur](#) befolkningsdatasystemet för direktmarknadsföring, personmatriklar och släktforskning samt för uppdatering av kundregister eller andra motsvarande register. Dessutom har var och en rätt att förbjuda att deras kontaktuppgifter lämnas ut i nummer- eller adressupplysningstjänster eller andra liknande tjänster.
- Det är också möjligt att ansöka om [spärrmärkning](#) hos Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Detta betyder att uppgifter om hemkommun och andra personuppgifter inte får ges ut från befolkningsdatasystemet till någon annan än behöriga myndigheter. Om man överväger spärrmärkning kan det vara bra att veta att förbudet kan göra livet svårare, eftersom adressuppgifterna inte längre förmedlas till myndighetsregistren.
- Om offret känner sig allvarligt hotad eller störd, kan han eller hon vända sig till polisen för att få information om [besöksförbud](#).
- Gör upp en skriftlig skyddsplan med offret. Skyddsplanen stärker offrets känsla av att hantera situationen och med hjälp av den kan följderna av våld

minskas eller lindras. Mer information: <https://thl.fi/sv/web/barn-unga-och-familjer/stodmaterial/blanketter/blanketter-for-att-dokumentera-vald-i-nara-relationer-och-inom-familjen>

Informera offret om möjligheten att få rättshjälp:

- Via rättshjälpen kan en medborgare få ett ombud för att sköta ett juridiskt ärende och ombudets kostnader betalas helt eller delvis med statliga medel. Rättshjälp ges av offentliga rättsbiträden, advokater och rättegångsbiträden med tillstånd. Mer information om rättshjälp och rättshjälpsbyråernas kontaktuppgifter: <https://oikeus.fi/sv/index/Broschyrer/oikeusapu.html>
- På Finlands Advokatförbunds webbplats finns en söktjänst <https://www.loydaasianajaja.fi/sv> med alla finländska advokater och andra jurister vid advokatbyråerna. Under "Advokattjänster för privatpersoner" kan man välja det sökord som bäst motsvarar situationen i fråga.
- Mer information om hur processen vid behandling av brottmål finns här: <https://www.riku.fi/sv/guider-och-anvisningar/brottsprocess/>

Nyttiga webbplatser:

www.ihmiskauppa.fi/sv

www.monikanaiset.fi/sv

www.riku.fi/sv

www.ihmisoikeusliitto.fi/forbundet-for-manskliga-rattigheter/

www.thl.fi/sv/web/thlfi-sv

Källör

(på finska)

[Kunniaan liittyvä väkivalta ja sen ilmenemismuodot](#)

[Kunniakäsitykset ja väkivalta – selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa](#)

[Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa](#)

[Viranomaiskoulutus kunniaan liittyvän väkivallan tunnistamiseksi - itseopiskelumateriaali](#)

[Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän vuosikatsaus](#)

I denna broschyr berättas om tvingande till äktenskap.
Syftet med broschyren är att öka kunskapen om
fenomenet och dess straffbarhet samt förbättra
möjligheterna att identifiera offer för tvångsäktenskap.